

Vabariigi President Jaan Lattiku ümbermatmisel Viljandis

01.11.2008, Viljandi Pauluse kirik

Head sõbrad!

“Kui läksime lahku ja surusime kuumalt üksteise kätt, andis ta mulle kaasa oma südame ja ütles – hoi seda,” nii kirjutas Jaan Lattik oma mälestusteraamatus kodumaalt lahkumisest. Täna jõuavad kodumaa südant paguluses hoidnud Alice ja Jaan Lattik kodumulda, üle pika lahusoleku, läbi öise teekonna.

Kirikuõpetaja on oma ameti poolest hoidja, inimlike väärtuste ja inimese hinge hoidja. Eesti oma riigi eelsel ajal ehk ärkamisajal olid kirikuõpetajad otseselt seotud meie riikluse kujunemisega. Jakob Hurda ja Villem Reimani ning paljude teiste töö oluliseks, ehk isegi peamiseks osaks, oli eesti rahva asja ajamine, hariduse ja kultuurielu edendamine.

Seega olid paljud Eesti kirikuõpetajad ka rajajad.

Ja jagajad.

Nii ka Jaan Lattik, Jakob Hurda ja Villem Reimani töö jätkaja, kes naases jätkuva venestamise süngel ajal Sankt Peterburgist Viljandisse kirikuõpetajaks. Ta tuli oma rahvale jagama kõige olulisemat - lootust.

Eesti Vabariigi ühe rajajana seisis Jaan Lattik inimlike väärtuste eest. Seda hoiakut kandis ta Asutava Kogu ja Riigikogu liikmena ning haridusministrina Jaan Teemanti kolmes järjestikus valitsuses ning välisministrina August Rei ja Otto Strandmani valitsustes.

Valitsuse liikmena tegeles ta Eesti kooli uuendamisega ning välisministrina lootis riikide koostööle – seda nii Rahvasteliidus, kui ka läbi tihedatele kontaktide naabermaadega.

1939. aasta sügisel asus Jaan Lattik tööle Eesti saadikuna Leedus. Nende kümne kuu jooksul nägi mees, kes oli üks meie riigi rajajatest, mõlema riigi omariikluse hävitamist.

Nii hoidmine kui ka rajamine tähendavad andmist. Jaan Lattik oskas oma ametist tulenevalt näha inimeste hinge, oskas jagada rõõmu ja kindlust.

Seda annet ei kasutanud ta mitte üksnes kirikuõpetajana jutluste pidamisel, vaid ka kirjanikuna. Sõbralikud jutustused liigutavad igaühe südant, tema juttudes elustuvad lapsepõlvemaad Karulas ning õpetajaaeg Viljandis.

Jaan Lattik oli ka minu pere sõber ja kolleeg, kes sai välisministriks pärast mu vanaonu Hans Rebast. Poliitiliste erimeelsuste vaatamata jäid nad elu lõpuni sõpradeks.

Jaan Lattik oli ka minu vanavanemate hea sõber. Just Jaan Lattik laulatas 1950. aastal mu vanemad ja ristis 1954. aastal mind. Seega olen vist üks väheseid endisi välisministreid, kelle on ristunud endine välisminister.

Oma raskete rännakute lõpus tahab igaüks puhata oma kodumullas. Jaan Lattiku ea- ja saatusekaaslane Marie Under kirjutas 1954 aastal luuletuses “Põgenik”:

Kord veel tagasi tahaksin
leida kodutee,
kodumullas siis magaksin
välja kõik silmavee.

Alice ja Jaan Lattiku rännak on lõppenud, puhake rahus kodumullas.